

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
GOD. 45., BR. 1., 1.-40., ZAGREB, LISTOPAD 1997.

U OVOME BROJU

U z 5. broj prošloga godišta i ovaj je broj iznimka u sadržaju jer glavninu broja zauzima jedna rasprava. Tamo je Guberinina rasprava *Zašto možemo govoriti o posebnom hrvatskom književnom jeziku?* zauzela tridesetak stranica, kao u ovome Grčevićeva. Problematike se dopunjuju, a dodiruju se i naslovima. Obično ne objavljujemo tako duge članke. Nekad ih je Jezik donosio u nastavcima, ali kad su nam prigovarali zbog toga – neki su čitatelji rekli: jedan problem želimo u jednome broju – odonda izbjegavamo nastavke, nastojimo da članak ne bude duži od dvanaestak stranica, ali iznimaka mora biti. Kod Guberinina članka nismo imali drugog izbora jer je broj 5 posljednji u godištu, ovdje bismo zbog dugoga članka mogli objaviti dvobroj, ali kako god učinili, neće biti bez prigovora. Ipak, povećanje broja na četrdeset stranica omogućuje i pokoji duži članak. Autor je zapravo napisao članak koji bi ispunio cijeli broj, ali smo drugi dio u sporazumu s autorom ostavili za drugi broj s drugim naslovom jer taj dio čini posebnu cjelinu. I ovaj bismo članak mogli nešto kratiti kad bismo izostavili tekst izvornika, ali mislimo da bi to bila šteta jer je ovo jedinstvena prilika da čitateljima bude pristupačan i izvornik jer je malo vjerojatno da će tko sam posezati za izvornikom osim nekih pojedinaca

posebno zainteresiranih za cjelinu problematike. Odlučili smo dakle da je ipak bolje da tu studiju objavimo kako je napisana da cjelina bude odjednom dostupna jer je neobično važna za naše prilike. Autor znalčki, s odličnim poznavanjem predmeta i s podacima u ruci temeljito odgovara na pitanje postavljeno u naslovu. Tko god bude imao strpljenja da članak pažljivo pročita, vidjet će teškoće puta kojima se znanost probijala da spozna posebnost hrvatskoga književnoga jezika. Autor je uložio neobično mnogo truda da osvijetli taj put i najbolje ćemo mu se odužiti ako pažljivo pročitatmo njegovu studiju, primimo ju k znanju i njegove rezultate po potrebi širimo u našem daljnjem djelovanju. Ona je neobično važna i zato što se i danas ponavljaju neprihvatljive tvrdnje pošto je znanost već utvrdila neke činjenice, odnosno pokazala da neke prijašnje tvrdnje nisu točne. Gotovo je nevjerojatno, ali neki dr. Jovan Deretić u knjizi *Serbi, Narod i rasa*,¹ tvrdi da je gotovo cijelo indoeuropsko područje nekad bilo srpsko pa čnda i svi Slaveni jer piše: "Kada govorimo o Srbima mi tu podrazumevamo i sve kasnije slovenske narode, jer su oni svi Srbi." A tako i o Hrvatima: "Savremeni Hrvati su više od polovice etnički Srbi. (...) Svi Srbi katolici su nasilno proglašeni Hrvatima, pa čak i oni gde Hrvata nije nikada bilo, kao u Hercegovini južnoj Dalmaciji i u Dubrovniku... Što se tiče samog grada Zagreba mi sada znamo da je to antičko Serbinovo..."² I teza da su Hrvati od Srba preuzeli književni jezik i danas, u rujnu 1997., opet se ponavlja, iako smo mi štokavski književni jezik imali davno prije Srba, i ako se može govoriti o preuzimanju, onda su ga prije Srbi preuzeli od Hrvata, negoli je obratno. Navest ću najsvježiji primjer. Povodom pisama Stanka Lasića i Igora Mandića pavela se u beogradskome tjedniku *Vreme* rasprava o srpsko-hrvatskim književnim i jezičnim odnosima pa u broju od 6. rujna Slobodan Rakitić, predsjednik Udruženja književnika Srbije, piše:

"Hrvatski filolozi ne uzimaju za svoj jezik kajkavski i čakavski govor – što bi bilo prirodno, jer su njihovi – već srpski štokavski, s jasnom namerom da se autohtoni srpski jezik podeli po liniji izgovora: ekavica Srbima, a ijekavica Hrvatima. Tako su Hrvati bez mnogo truda, uz pomoć Đura Daničića i Vuka Karadžića, ali zahvaljujući srpskoj toleranciji i defanzivi, ni od čega dobili sve. Posledice takvog srpskog odnosa prema jezičkom pitanju su nesagledive i tražične po jedinstvo sprskog [sic!] naroda."

¹ Chicago, 1996. Napisao sam neki jer tko je taj Deretić, teško je reći. U knjizi *Ko je ko u Jugoslaviji*, Beograd, 1970., nalazimo samo dr. Jovana Deretića, profesora "za jugoslavensku književnost" na Filozofskom fakultetu u Beogradu, ali kako ga znamo kao povjesničara književnosti, teško je povjerovati da bi on toliko zastranio.

² Da bi dokazao svesrpstvo antičkoga svijeta, Deretić se obilno služi i jezičnim podacima, ali kakve on pri tome vratolomije izvodi, možete pročitati u članku T. Macana u časopisu *Kolo*, 2/1997., str. 387.-396.

Kao usputni rezultat Grčevićeve rasprave vidjet ćemo da su i nazivi hrvatski ili srpski i srpskohrvatski stariji negoli smo to dosad mislili. Ovdje bih još spomenuo da autor pripada najmlađem naraštaju hrvatskih jezikoslovaca, diplomirao je slavistiku u Njemačkoj, napisao zapaženu knjigu koju smo oglasili u prošleme broju Jezika, a prikaz ćemo donijeti u jednome od idućih, sada je doktorand u Njemačkoj, ali se našoj javnosti ovim člankom predstavio kao solidan i zreo jezikoslovac.

Ostali su članci takve naravi da zbog njih i ne bismo pisali uvodnik, ali kad već pišem, spomenut ću svoj članak kojim se u Jeziku otvara nova jezična problematika. Ona je toliko važnija što jedan zagrebački jezikoslovac nudi Hrvatima u BiH druge putove.

Stjepan Babić

ZAŠTO SLAVISTIKA 19. STOLJEĆA NIJE PRIZNAVALA
POSTOJANJE HRVATSKOGA JEZIKA?
UZROCI I POSLJEDICE¹

Mario Grčević

Buduchi ja pocseo od jezika Illiricskoga govoriti; ako bi i hotio, mucsati ne mogu; da Nikoiji jezik nasc zovu jezik Racki. Priscisce nam porugu, Vlascku ovu peracsu, kojom valyalo bi takva usta otarti, da se po koji nacsin oprati mogadiahu sa svim Dunavom, po komu se dovezosce igyuchi s-tarbuhom, za naschim kruhom. [...] Nedonesosce oni u svojih opartacsah Slavonski slavni jezik, nego ga ovde najdosce, [...]. (A. Kanižlić, *Primoguchi i sardce nadvladajuchi uzroci*, Zagreb, 1760.)

 bjašnjavajući da su svi štokavci Srbi, V. S. Karadžić se u svome članku Srbi svi i svuda poziva na J. Dobrovškoga a P. J. Šafařka. Oni su, kaže, dokazali da su se nekoć srpskim imenom zvali svi slavenski narodi.² Otac slavenske filologije J. Dobrovský³ obrazlaže:

¹ Na 3. *Hrvatskome međunarodnome filološkome skupu* u Rijeci (30.7.-1.8.1997.) održao sam predavanje pod istim naslovom. Zahvaljujem tajniku organizacijskoga odbora prof. Milanu Nosiću što se složio da se predavanje objavi prije zbornika s toga skupa.

² V. S. Karadžić, *Srbi svi i svuda, Kovčežić za istoriju, jezik i običaje Srba sva tri zakona*, Beč. 1849., *Sabrana dela Vuka Karadžića*, 17., Beograd, 1972., str. 31-48; str. 36.

³ V. Jagić ga tako naziva. Usp. *Исторія славянској филологіи*, Санктпетербургъ, 1910., str. 2. Ocem slavenske poredbene slovnice naziva ga S. Ivšić, *Slavenska pored-bena gramatika*, Zagreb, 1970., str. 100.